

213. Nagyszakácsi, Belső-Mező-dűlő D-i része

(Somogy megye) Ő, LT, Ró, A, Á, Kö, Kk

A 35. számú lelőhely a falu Ny-i felében levő Belső-Mező-dűlő D-i részén, az itt fekvő zombékos terület szélén, egy É-D-i irányú, alacsonyabb hátság D-i végén fekszik. A mintegy 100 × 200 m kiterjedésű lelőhely DNy-i részén egy vörösbarna foltban nagyobb mennyiségű kerámiát találtunk. A lelőhelyen Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk.

A 36. számú lelőhelyen, mely a 35. számú lelőhelytől É-ra kb. 300 m-re fekszik, mintegy 100 × 200 m-es kiterjedésben összesen 7 db késő középkori cserepet találtunk.

A falu Ny-i felében levő Belső-Mező-dűlő D-i részén, a zombékos terület szélén fekszik a 37. számú lelőhely, a 35. számú lelőhelytől K-re kb. 100 m-re. Az alacsonyabb fekvésű területen levő lelőhelyet az itt található magasfeszültségű villanyvezeték vonala vágja keresztül. Kiterjedése D-i irányban valószínűleg benyúlik a zombékos területre is, itt azonban a felszín terepbejárásra alkalmatlan. Így mintegy 200 × 200 m-es területen avar kerámiát találtunk.

A 38. számú lelőhely a Belső-Mező-dűlőt K-Ny-i irányban kettészelő dűlőúttól D-re kb. 100 m-re fekszik, a dűlő Ny-i szélétől K-re kb. 300 m-re. A 39. számú lelőhelytől egy kb. 100 m-es leletmentes sáv és a leletek kissé eltérő összetétele választja el. Ezen a részen egy kb. 200 × 100 m-es területen őskori és késő középkori kerámiát gyűjtöttünk.

A falu Ny-i szélén húzódó erdős sáv mellett fekszik a 39. számú lelőhely, a Belső-Mező-dűlőt K-Ny-i irányban kettévágó dűlőúttól D-re kb. 300 m-re kezdődve. A 38. számú lelőhelytől egy kb. 100 m-es leletmentes sáv választja el. D-i kiterjedését pontosan nem ismerjük, mivel az itt levő zombékos terület mellett is találtunk leleteket, de a sűrűn benőtt, nedves föld terepbejárásra alkalmatlan volt. Így a bejárt kb. 500 × 200–400 m-es területen őskori, kelta, római valamint késő középkori kerámiát gyűjtöttünk. A felszín 1999. november 10-i terepbejárásunk alkalmával mindenütt szántott, boronált volt, jó látási viszonyokkal.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

214. Nagyszakácsi, Cserhát, Nagyszakácsi-patak

(Somogy megye) Ő

A 34. számú lelőhely a falu Cserhát nevű, É-i részétől K-re fekszik a Nagyszakácsi-patak és a Barátok-hegyi-patak között. A két patak összefolyásától É-ra fekvő kiemelkedésen kb. 200 × 100 m-es területen őskori kerámiát gyűjtöttünk 1999. november 9-i terepbejárásunkkor. A terület szántott, boronált, répával bevetett volt, közepes látási viszonyokat nyújtott.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

215. Nagyszakácsi, Diós-dűlő

(Somogy megye) Á, Kk

A lelőhely (1. sz.) a határ középső részén, a Diós-dűlő Ny-i sarkában, a Felső-hegyre vezető út két oldalán, a

Nagyszakácsi-patak É-i partján, nagyobb része a patak és a magasfeszültségű vezeték közti területen fekszik. K-Ny-i kiterjedése kb. 800 m, É-D-i kiterjedése 200–300 m közötti. A 3. számú lelőhelytől a Nagyszakácsi-patak választja el, a két lelőhely közelsége és leletanyaguk hasonlósága összetartozásukat jelzi. A területen nagy mennyiségű késő középkori, kevés Árpád-kori cserepet találtunk 1999. november 9-i terepbejárásunkon. A felszín szántott, boronált volt, kukoricaszártól kissé szemetes, közepes látási viszonyokat nyújtott.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

216. Nagyszakácsi, Kossuth u., nyugati sor, Kertek alja

(Somogy megye) Á, Kö

A lelőhely a falu közvetlen közelében a Kossuth u. Ny-i sorának házai mögött, a templomtól D-re eső területen fekszik. 1999. november 9-i terepbejárásunk során K-i irányban (28. sz.) és É-ra (29. sz.) egészen a házak udvaráig tudtunk leleteket gyűjteni, É-on a beépítettség miatt nem volt tisztázható a 28. és 29. számú lelőhelyek kapcsolata. A Kossuth utcával párhuzamosan futó dűlőút Ny-i oldalán a lelőhely D-i irányba szélesedve még 100–300 m-re terjed ki. Az így bejárt, mintegy 700 × 300 m-es területen nagy mennyiségű késő középkori és kevés Árpád-kori kerámiát találtunk. A felszín nagy része szántott, boronált volt, helyenként bevetett, jó látási viszonyokat nyújtott.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

217. Nagyszakácsi, Leves-dűlő

(Somogy megye) Ő

Közvetlenül a falu K-i határvonala mellett fekszik az 58. számú lelőhely, a Leves-dűlő K-i kiszögellésének ÉK-i csücskében. Ezt a területet a dűlő többi részétől egy faszor választja el. A kb. 100 × 100 m-es lelőhely egy alacsony területen fekszik, itt összesen 5 db őskori cserepet találtunk 1999. november 12-i terepbejárásunk során. A felszín szántott, boronált volt, jó látási viszonyokkal.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

218. Nagyszakácsi, Nagy-Gödör-dűlő

(Somogy megye) Ő

A 32. számú lelőhely a falutól K-re található, a Nagy-Gödör-dűlő D-i részében, annak Ny-i határát jelző É-D-i irányú dűlőút mellett. A lelőhely a Felső-Bükk-dűlőről ide áthúzódó hátság D-i részén, a Nagy-Gödör-dűlőutat É-D-i irányban átszelő dűlőút mindkét oldalára átnyúlva helyezkedik el. A bejárt területen, mintegy 200 × 400 m-es körzetben őskori kerámiát gyűjtöttünk.

A 33. számú lelőhely a falutól K-re található, a Nagy-Gödör-dűlő D-i csücskében, a Barátok-hegyi-patak É-i

partján. A hát alacsonyabb részén fekvő, de annak vonalát követő, K-Ny-i irányú, kb. 150 × 50 m-es lelőhelyet a 32. számú lelőhelytől egy mintegy 150 m-es leletmentes sáv választja el. Ezen a területen 1999. november 9-i terepbejárásunkkor őskori cserepeket találtunk. A felszín szántott, boronált, eső verte volt, jó látási viszonyokat nyújtott.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

219. Nagyszakácsi, Sámsoni-sűrű

(Somogy megye) Ő, Kk

Az 51. számú lelőhely a falu Cserhát nevű, É-i részétől Ny-ra eső Sámsoni-sűrű-dűlőben fekszik, a dűlő Ny-i határát jelentő dűlőút mellett közvetlenül, a Cserhát K-i sor D-i házainak vonalában. Ezen a helyen 1999. november 11-én a szántásban kb. 100 × 100 m-es területen késő középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Az 52. számú lelőhely a falu Cserhát nevű, É-i részétől Ny-ra eső Sámsoni-sűrű-dűlőben fekszik, a dűlő Ny-i határát jelentő dűlőúttól kb. 150 m-re a Cserhát D-i házainak vonalában. Az 51. számú lelőhelytől kb. 200 m-re fekvő, igen kisméretű (50 × 50 m) lelőhelyen késő középkori kerámiát gyűjtöttünk.

A falu Cserhát nevű É-i részének D-i vége mögött fekszik, a főúttól kb. 400 m-re. Az 53. számú lelőhely egy É-D-i irányú, enyhe kiemelkedés oldalában helyezkedik el, annak vonalát követve. Az 50 × 200 m kiterjedésű lelőhelyen késő középkori, valamint egy darab őskori kerámiát gyűjtöttünk.

A főúttól Ny-ra eső Sámsoni-sűrű-dűlő D-i felében fekszik az 54. számú lelőhelyünk, a falu Nagyszakácsi nevű és a Cserhát nevű É-i települési egysége közötti terület mellett, a főúttól kb. 500 m-re. Az 53. számú lelőhelytől D-re esik, a két lelőhelyet kb. 200 m-es leletmentes sáv választja el. Itt egy 50 × 100 m-es körzetben összesen 4 db késő középkori kerámiát találtunk.

Az 55. számú lelőhely a falu Cserhát nevű, É-i részétől Ny-ra eső Sámsoni-sűrű-dűlőben fekszik, a kertek alja mögött, közvetlenül a dűlőt K-Ny-i irányban átszelő csatornadarabtól D-re kb. 150 m-re kezdődően. A lelőhely ÉK-i része feltehetően benyúlik a kertek alá is, itt azonban nem tudtunk terepet járni. A 200 × 100 m-es lelőhelyen összesen 5 db őskori kerámiát találtunk. A felszín mindenütt szántott, boronált volt, jó látási viszonyokkal.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

220. Nagyszakácsi, Simon-lapos

(Somogy megye) Ő, Rő, Á

A falu határának DK-i csücskében fekszik az 56. számú lelőhely, a Simon-lapos-dűlő D-i részén. Itt egy igen dombos területen a dűlő legdélebbi magasabb dombján található a lelőhely. Ezen a területen kb. 150 × 300 m-es

körzetben őskori, valamint 1 db Árpád-kori cserepet gyűjtöttünk.

A falu határának DK-i csücskében fekszik az 57. számú lelőhely, a Simon-lapos-dűlő D-i felében. Az 56. számú lelőhelytől ÉK-re kb. 150 m-re, a következő domb tetején fekszik a lelőhely. Összesen 7 db római kerámiát tudtunk gyűjteni 1999. november 12-én, egy kb. 50 × 100 m-es területen. A felszín mindenütt szántott, boronált volt, jó látási viszonyokkal.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

221. Nagyszénás, 2. sz. lelőhely, Árpád-kori templom és temető

A részletes jelentést lásd a 131–148. oldalon.

(Békés megye) Á

SZATMÁRI IMRE

222. Nemesvámos, Baláca

(Veszprém megye) Rő

Kitakartuk a XV. és a XVII. számú épület feltárt részeit, és folytattuk a XVII., korábban ismeretlen épület, fürdő feltárását. A közben elvégzett geoelektromos és geomágneses mérések szerint ez az épület jóval nagyobb, mint amire számítottunk, továbbá az észak felé mutató anomáliák újabb, ismeretlen épületre/épületekre utalnak.

A XVII. épület – egyelőre – egy apszissal rendelkezik, több helyiségét nagyon erősen fűtötték. A XVI. épület felé eső oldalon, több szelvényben, leborult fehér és színes falfestménytöredékeket találtunk, s a restaurátorok segítségével egy-egy foltot megmentettünk. Részben a XVII. épület alatt, részben a Ny-i zárófalon kívül egy korábbi építési periódus falai is jelentkeztek. Maga az épület egy periódusú, vakolását-festését megújíthaták.

A XV. épületnél a nagyarányú bolygatás miatt továbbra sem világos az egész épület alaprajza és keletzése (római vagy középkori-e).

Az OMvH kőtár-építkezéseihez kapcsolódóan (és hirtelen!) szükség volt az É-i udvar tanúfalainak elbontására, néhány helyen hitelesítő adatszerzésre. Az É-i udvar a belső udvarfaltól eltekintve meglehetősen egységes képet mutat és egy 3–4. századi állapotot őrzött meg. A folyosórendszer egy része gazdasági célokat szolgált, amire az ott előkerült mezőgazdasági vaseszközleletek is mutatnak.

Munkatárs: Kirchhof Anita régész, Trexler Jánosné grafikus, Ujj Ágnes, Cziráki Veronika restaurátor.

DR. PALÁGYI SYLVIA

223. Nógrád, Vár

(Nógrád megye) Kő

Kitisztítottuk a 16. században épült külső vár északi tornyát, meghatároztuk eredeti járósíntjét, amelyet átvá-